

Amerika tarifeyi indirirse, tekstil ve hazır giyim ne olur?

DÜNYA İŞLERİ
Güven Sak
guven.sak@tepa.gov.tr

2024 yılının Aralık ayında "Almanya'nın Smith Corona problemi var da Türkiye'nin yok mu?" diye yazmıştım. Doğrusu ya, 2025 yılı Aralık ayında özellikle tekstil ve hazır giyim ile ilgili tartışmaları ben bu çerçevede görüyorum: Türkiye'nin aynı Almanya gibi geleneksel endüstrilerin dönüşümü problemi var.

İstanbul'un dönüşümü Türkiye'de geleneksel endüstrilerin dönüşümüdür 2024'ün Eylül ayında **İstanbul Sanayi Odası'nı** düzenlediği bir toplantıda "2001'deki istikrar arayışında odak Ankara'nın dönüşümüydü, şimdi temel mesele İstanbul'un dönüşümüdür" derken de aklımda aynı problem vardı. İstanbul'un dönüşümü geleneksel endüstrilerin dönüşümü ile aynı anlama geliyor.

Tekstil ve hazır giyim sektörlerinin sıkışma aşlında tam da bu dönüşüm gereği ile alakalı. Bir süreden beri, küresel değer zincirlerini yeniden yapılandıran üç yapısal eğilim var. Birincisi, dijitalleşme ve yapay zeka uygulamaları, ikincisi karbon-dan arınma ya da karbonsuzlaşma (dekarbonizasyon), üçüncüsü ise jeopolitik değişim.

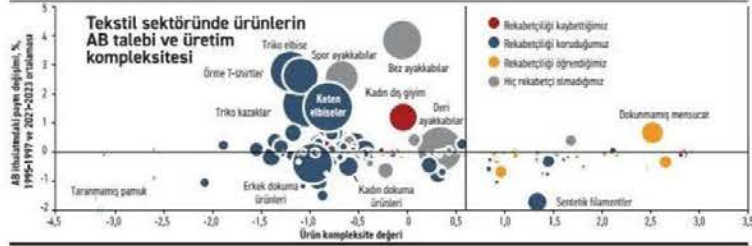
Tekstil ve hazır giyimde aslında değer zincirinin her aşamasının yeniden ele alınması zorunlu kılıyor bu eğilimler. Mesela Türkiye neden "Amerikan pamuğu alalım, Amerikalılar da gümrük tarifelerini indirsın" diyor. İyi hazır giyim için öncelikle iyi pamuk gerekiyor.

Nedir iyi pamuk? Gerekli su kullanarak üretilmemiş, kimyasal kullanımı en aza indirilmiş, toprak verimini olumsuz etkilemeyen, sürdürülebilir pamuk demek. Bunu kanıtlayan sertifikasyona sahip pamuk demek. Türkiye'de pamuk üretiminin yaklaşık yüzde 85'i bu kriterlere uygun değil. Bundan sonra bir de içinden ipliği değer zincirinin her aşamasında uyulması gereken kalite standartları geliyor. Hadise bir tek karbon salımı ile sınırlı değil.

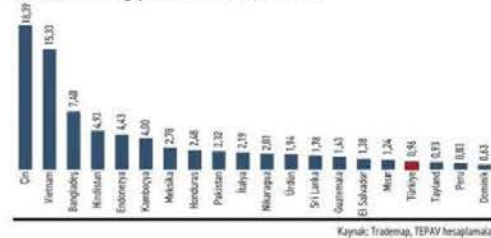
Tekstil ve hazır giyim sektörlerimizin küresel değer zincirlerini yeniden yapılandırma, sektörün teknolojik altyapısını değiştiren bu yapısal eğilimlere uyum sağlaması önem taşıyor. Nedir? Sıkıntı yalnızca günlük konjonktürden, kur-faiz ikileminden kaynaklanmıyor. AB pazarında bu yapısal faktörler ürün standardını değiştiriyor. Önce o değişen standarda uyum sağlamaya çalışacaksınız.

"Ama biz bu ürünleri üretmiyoruz"

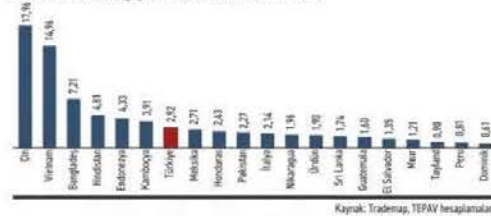
Bu da yetmez. İkinci olarak, AB ithalatının sizin sektörde ürün bazında yapısı değişiyor olabilir. Bu değişime uyum sağlamaya çalışacaksınız. Mesela Avrupa Birliği'nin (AB) toplam tekstil ithalatı artıyor ama Türkiye'de yapılan ithalat azalıyor. Neden? AB'nin ithalatının arttığı ürünlerin bazılarını Türkiye üretmiyor. Yukarıdaki grafikte tekstil sektöründeki ithalat alt kalemlerini gösteriyor.

ABD'nin hazır giyim ithalatı (milyar \$, 2024)

ABD'nin Türkiye'ye uyguladığı tarife 25 puan düşürse ABD'nin hazır giyim ithalatı (milyar \$, 2024)

ABD ile gümrük tarifelerinde olası bir indirim, tekstil ve hazır giyimde Türkiye'ye kısa vadeli bir nefes aldırabilir; ancak asıl mesele, değişen küresel değer zincirlerine uyum sağlayamayan geleneksel sektörlerin yapısal dönüşüm ihtiyacıdır.

Yatay eksen ürünün gerektirdiği beceri seviyesini, dikey eksen ise 2021-2023 döneminde AB ithalatının ürün bazında ne kadar arttığını gösteriyor. Balon büyüklükleri ise ithalat büyüklüğünü gösteriyor.

Mesela ithalatı 2021-2023 döneminde en hızlı artan ürünler arasında, bez ayakkabılar ve spor ayakkabıları yer alıyor tekstil sektörü içinde. Geçenlerde ben bunu bir grup sanayiciye anlatırken, salondan biri hemen "ama biz bu ürünleri üretmiyoruz" dedi. "İşte benim söylemeye çalıştığım da bu" dedim ben de. AB ithalatının ürün bazında yapısı değişiyor. Ana pazarın yapı değiştiriliyor, siz de rekabetçi olmaya devam etmek için, AB pazarında o ürünün ithalatının toplam ithalat içindeki

payı neyse, ihracatınız içinde o payı yakalamaya çalışacaksınız.

Ne demek bu? Türkiye'nin tekstilde sağlayabileceği yeni alanlar ne olabilir önümüzdeki yıl diye bu yüzden düşünmeye başlayacaksınız. Şirketler bu hızlı teknolojik dönüşüm sürecinde herhalde bu amaçla trend tahmini yapmak, geleceğin tasarımlarını şimdiden düşünmek için yeni istihdam alanları açıyorlar. Demek ki, yalnızca en iyi bildiğimizi en iyi biçimde yapmak artık yetmiyor. Değişimi fark etmenin önem kazandığı bir dönemdeyiz aynı zamanda. Geleneksel sektörlerde başarılı olmuş firmaların ataleti bu değişim sürecinde önemli bir risk faktörü aslında.

Almanya'nın Smith Corona problemi işte tam da bu. Smith Corona dünyanın en önemli ofis teknoloji şirketine biriydi 1970'lerde. Daktilo üretti. Daktilo üretiminde bir numaraydı. Sonra kişisel bilgisayarlar (PC) geldi.

Aslında Smith Corona bilgisayara getirdiği imkânları daktiloya bakaşılıya uyarladı. Ama PC'nin fonksiyonları daktilo ile yazı yazmakla sınırlı değildi. Ne var ki Smith Corona'nın değişimi kavramaya becerisi daktilonun ötesine geçemedi. PC, daktilonun ötesine geçici simgeydi ama Smith Corona'nın Ar-Ge biriminin vizyonu daktilonun ötesine geçemedi.

Smith Corona problemi aslında geleneksel endüstrilerde faaliyet gösteren şirketlerin değişimin farkına tam olarak varamaması ile yakından alakalı. Değişimi fark edememek, trendi görememek, değişime uyum sağlamak için gerekli yatırımları yapamamak. Bir tarafı atalet, bir tarafı bakış açısı darlığı ile alakalı aslında.

ABD tarifeleri indirirse ne olur?

Peki, bu hızlı teknolojik dönüşüm sürecinde tekstil ve hazır giyim gibi sektörlerde acil olarak yapılabilecek bize zaman kazandıracak hiçbir şey yok mu? Son dönemde ABD ile yürütülen gümrük tarifelerini indirme pazarlığına bu çerçevede bakmak lazım. Tekstil ve hazır giyimde bugün Türkiye'ye uygulanan gümrük vergisi yüzde 25 seviyesinde. Bu oran AB'ye uygulanan yüzde 15 ve Mısır'a uygulanan yüzde 20'nin belirgin biçimde üzerinde.

Peki, bu oranlar değişirse, Türkiye'nin ABD'ye ihracatı nasıl değişir? Önce mevcut durumda ABD'ye hazır giyim ihracatımız 960 milyon dolar civarında. ABD'nin en çok ithalat yaptığı ülkeler arasında on yedinci (17) sıradayız. İlk üçte Çin, Vietnam ve Bangladeş var. İtalya onuncu, Mısır ise on altıncı sırada.

Eğer ABD'nin tekstil ve hazır giyimde Türkiye'ye uyguladığı gümrük tarifesini, pazarlık neticesinde sıfıra inerse ne olur? TEPAV Tarife ve Dış Ticaret Etki Modeli'ne (TEDEM) göre Türkiye hazır giyimde mesela ABD'ye ihracatını 960 milyon dolarından yaklaşık 3 milyar dolara yükseltebilir. Bu durumda, diğer ülkelerin tarifeleri aynı kalmak üzere Türkiye, ABD'nin en çok ithalat yaptığı ülkeler sıralamasında on yedincilikten (17), yedinciliğe (7) yükselir. İtalya ve Mısır'ın üzerine çıkabilir.

Buradan sanırım şunu çıkarmak mümkün. Gümrük tarifeleri pazarlığı doğru bir biçimde yapılsa aslında tekstil ve hazır giyim sektörlerinde küresel değer zincirlerindeki yapısal değişime uyum için bir imkân alanı açılabilir Türkiye'nin önüne. Burada ihracat artışı ürün bazında değerlendirilip, planlanabilmek de mümkün aslında.

Amerika'da idarenin Kongre kararları olmadan tarifeleri sıfırlaması mümkün değil derseniz, o vakit mesela tarifelerde 10 puanlık bir indirim için de analiz yapabilmek mümkün. Bu durumda, ABD'ye hazır giyim ihracatımızın 1.7 milyar dolar artarak toplam 2.6 milyar dolara çıkmasını beklemek lazım. Yine bir plan üzerine düşünmek mümkün. Bu arada, pek çok ülkenin Amerika ile pazarlık edeceğini de dikkate almak lazım. Siz adım atmasanız başkaları adım atacak. On yedincilikten de olacaksınız.

Şimdi böyle bakınca, geleneksel sektörlerindeki olası dönüşüm üzerinde kapsamlı bir biçimde düşünmeye başlamakta fayda var. Amerikalıların bir nevi sınır krizi halinde Çin'den ve "yanlış" küreselleşmeden yakındığı bu ortam, Türkiye'ye ve Türk şirketlerine bir hareket alanı açıyor sanki. Rahmetli İsmail Türk'ün tabiriyle halihazırda Türkiye'nin heyesinde satacak pamuğu var bu pazarlık sürecinde.

Malum fırsatların kazası olmaz. Yıldızlar her zaman böyle hizalanmaz gökyüzünde.

Yıl sonuna doğru yoğun gündem sürüyor

GÜLCİHAN ALTINKAYA- Yeni yıla sayılı günler kala ekonomi gündeminde hareketlilik sürüyor. Haftanın en önemli gündem maddelerinden birinin asgari ücret görüşmeleri olması bekleniyor. Asgari Ücret Tespit Komisyonu, 2026 yılında geçerli olacak asgari ücreti belirleme çalışmaları kapsamında ilk toplantısını geçtiğimiz hafta gerçekleştirmişti. Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun ikinci toplantısı ise 18 Aralık Perşembe günü yapılacaktır.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) ile SAHA İstanbul tarafından Savunma **Sanayii** Buluşmalarının yedincisi 18 Aralık Perşembe günü İstanbul'da gerçekleştirilecek. Zirvede Türkiye'nin önde gelen savunma **sanayi** şirketleri ile tedarikçi firmalar arasında ikili görüşmeler de yapılacaktır.

İzmir ise yeni haftada farklı etkinliklere ev sahipliği yapacak. BPW İzmir'in kolektif bellek ve kültürel anlatı alanında yürüttüğü 'Ailemin Kadınları /The Hidden Figures: Women of My Family' projesi, yoğun ilgi gören kapanış etkinliğiyle tamamlanacak. Projenin kapanış toplantısı, 15 Aralık Pazartesi günü BASİFED Federasyon Merkezi'nde yapılacaktır.

TCMB, Konut Fiyat Endeksini açıklayacak

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 15 Aralık Pazartesi günü ekim ayına ilişkin Ücretli Çalışan İstatistikleri, Hizmet Üretim Endeksi ve İnşaat Üretim Endeksi verilerini yayımlayacak. TÜİK, 16 Aralık Salı günü kasım ayına ilişkin Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi ile Konut Satış İstatistiklerini açıklayacak. TÜİK aynı anda 2024 yılına ilişkin Girişimcilik ve İş Demografisi verilerini kamuoyuna duyuracak. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ise aynı gün içinde kasım ayına ilişkin Konut Fiyat Endeksini yayımlayacak.

TÜİK, 17 Aralık Çarşamba günü kasım ayına ilişkin Motorlu Kara Taşıtları verilerini paylaşacak. Aynı gün içinde TCMB ise ekim ayına ait Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu verilerini kamuoyuna duyuracak. 18 Aralık Perşembe günü TÜİK, 2024 yılına ilişkin Çevre Koruma Harcama İstatistiklerini açıklayacak. TCMB de aynı gün içinde ekim ayına ilişkin Kısa Vadeli Dış Borç İstatistiklerini yayımlayacak. TCMB ayrıca kasım ayına ait Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi verilerini de paylaşacak. TÜİK, 19 Aralık Cuma günü aralık ayına ilişkin Tüketici Güven Endeksini açıklayacak.

SANAYİLER ARASINDA GÜÇ BİRLİĞİ MESAJI

ESKİŞEHİR Sanayi Odası (ESO) Yönetim Kurulu, İstanbul Sanayi Odası'nı (ESO) ziyaret ederek ISO Başkanı Erdal Bahçıvan ve yönetimiyle kapsamlı bir değerlendirme toplantısı gerçekleştirdi. ISO'nun ev sahipliğinde yapılan görüşmelerde, 2 oda arasında süren mevcut iş birlikleri ele alındı. Özellikle sürdürülebilirlik, karbon yönetimi, vesil dönüşüm, ortak

stratejik araştırmalar ve mesleki eğitim konularında yeni ortak çalışma alanları değerlendirildi. Sana-yinin geleceğine yönelik politika geliştirme, bilgi paylaşımı ve ortak projelerin güçlendirilmesi konusunda karşılıklı irade ortaya kondu. Ziyaretin kurumlar arasındaki iş birliğini daha da ileri taşıma yönünde önemli bir adım olduğu belirtildi. ■ İHA

